

VEILEDNING OM

KRAVENE TIL SØKNADER OM Å BRUKE NYE METODER FOR Å TELLE OG RAPPORTERE LAKSELUS

APRIL 2020

Aktuelt regelverk

[FOR-2012-12-05-1140 - Forskrift om bekjempelse av lakselus i akvakulturanlegg \(Lakselusforskriften\)](#)

Søknad om dispensasjon fra § 6 andre ledd siste setning etter § 14:

«Telling av lakselus skal gjennomføres i henhold til kravene i vedlegg 1»

Hvis Mattilsynet gir dispensasjon fra regelverket, vil søker få tillatelse til å ta i bruk en ny metode for å telle lakselus i bestemte produksjonsenheter for en gitt periode og å rapportere disse inn til Mattilsynet etter gitte vilkår i tillatelsen.

Mattilsynet har nå på høring et forslag til [ny lakselusforskrift](#). Hvis forslaget blir vedtatt vil det åpne for nye metoder til å telle lus uten at det må søkes om dispensasjon. Det vil stilles samme krav til dokumentasjon etter ny forskrift slik det er beskrevet i denne veilederen.

Innholdsfortegnelse

1	Hvem gjelder veilederen for?	4
2	Søknaden gjelder dispensasjon fra kravet om manuell telling	4
3	Dispensasjonen vil gjelde for bestemte lokaliteter og produksjonsenheter i en gitt periode	4
	Mattilsynet kan fastsette særskilte vilkår som må oppfylles i hvert enkelt vedtak om dispensasjon	4
4	Lusetallene må være riktige – derfor stilles det strenge krav til nye tellemetoder	5
4.1	Nye tellemetoder kan gi bedre tall	5
4.2	Telling av lakselus skal forebygge smitte og gi bedre fiskevelferd	5
5	Generelle krav til søknad	6
5.1	Saksgangen i søknader om dispensasjon	6
5.2	For hvilket tidsrom gjelder søknaden?	6
5.3	Hvilke lokaliteter og produksjonsenheter gjelder søknaden for?	6
6	Strenge krav til dokumentasjon fra oppdretter og produsent	7
6.1	Krav til risikovurdering av metoden	7
6.2	Hvordan dokumentere at metoden er egnet for oppdrettsfiskens velferd?	7
6.2.1	Produsentene må dokumentere at metoder og utstyr er egnet for dyrevelferden	7
6.2.2	Hva er fiskeoppdretterens ansvar?	8
6.3	Metoden må oppfylle disse kravene for å være egnet for telling av lus	8
6.4	Hvordan dokumentere at metoden er egnet til å telle lus?	8
6.4.1	Produsentene må gjennomføre en risikovurdering	8
6.4.2	Oppdretterne må dokumentere at metoden er egnet for å telle lakselus	9
7	Oppdretteren må evaluere om metoden fungerer på eget anlegg under drift	9
8	Mattilsynet vil føre risikobasert tilsyn der nye tellemetoder er tatt i bruk	10
9	Referanser	10
10	Vedlegg	11
10.1	Krav til rutinemessig telling av lakselus (vedlegg 1 til lakselusforskriften)	11
10.2	Risikofaktorer som kan ha betydning for om metoden er egnet	12

1 Hvem gjelder veilederen for?

Denne veilederen er utarbeidet av Mattilsynet til hjelp for dere som produserer nye metoder for å telle lakselus og til oppdrettsvirksomheter som skal søke om dispensasjon til å kunne bruke utstyret.

Det er oppdretteren som kan søke om dispensasjon til å bruke nye metoder for å telle lus, men det kreves dokumentasjon i søknaden både fra produsenten av tellemetoden og fra oppdrettsselskapet som søker.

I denne veilederen finner dere

- beskrivelse av søknadsprosessen
- kravene til hvilken dokumentasjon som må følge søknaden
- opplysninger som må inngå i dokumentasjonen

2 Søknaden gjelder dispensasjon fra kravet om manuell telling

I dag er kravet at lakselus skal telles manuelt etter krav i lakselusforskriften § 6 andre ledd siste setning, og i tråd med vedlegg 1 i forskriften. Som hovedregel skal antallet lakselus av voksen hunn lus, bevegelige og fastsittende stadier rapporteres inn til Mattilsynet hver uke.

For å ta i bruk nye metoder til å telle og rapportere lakselus, må oppdretter i dag søke Mattilsynet om dispensasjon fra kravet i lakselusforskriften.

3 Dispensasjonen vil gjelde for bestemte lokaliteter og produksjonsenheter i en gitt periode

Når en søknad om dispensasjon blir innvilget av Mattilsynet, vil den gjelde for bestemte lokaliteter og i bestemte produksjonsenheter for en gitt periode. Perioden kan for eksempel gjelde for en produksjonssyklus i et anlegg.

Mattilsynet kan fastsette særskilte vilkår som må oppfylles i hvert enkelt vedtak om dispensasjon

Dette kan være avgrensning i tid, krav til spesifikk dokumentasjon, krav til å journalføre og rapportere lusetallene på den enkelte produksjonsenhet, eller andre vilkår som må oppfylles for å innfri Mattilsynets krav i dispensasjonen.

Mattilsynet behandler bare søknader om dispensasjon som oppfyller alle kravene om opplysninger og dokumentasjon.

4 Lusetallene må være riktige – derfor stilles det strenge krav til nye tellemetoder

For at oppdrettere skal kunne sette i verk tiltak mot lus i tide og unngå for høye lusetall, må lusetellinger vise det riktige nivået av lakselus i et oppdrettsanlegg. Tallene som rapporteres inn til Mattilsynet blir publisert ut offentlig på [Barentswatch og](#) delt med andre myndigheter og forskningsinstitusjoner. Tallene skal gi korrekte data til modeller som skal estimere lakselus-smitte både for villfisk og oppdrettsfisk.

Lakselus tallene som rapporteres må stemme med den reelle lusesituasjonen i anlegget fordi:

- Lakselus er den indikatoren i trafikklyssystemet som regulerer vekst ut fra kravene i [produksjonsområdeforskriften](#).
- Mattilsynet bruker tallene til å vurdere hvor vi skal gå på tilsyn (risikobasert tilsyn)
- Mattilsynet bruker lakselus-tallene når vi iverksetter tiltak og fatter vedtak, som f.eks. midlertidig nedjustering av produksjonen på lokalitetsnivå og vedtak om etablering på lokaliteter.
- Tallene gir mulighet for å evaluere effekten av ulike tiltak mot lakselus
- Tallene brukes i Havforskningsinstituttets risikovurdering og Veterinærinstituttets fiskehelse rapport.

Nye tellemetoder må derfor oppfylle følgende krav:

- metoden må være egnet ut fra hensyn til oppdrettsfiskens velferd
- utvalget av fisk må gjøres tilfeldig
- tellemetoden må være egnet (se kapittel 6.2 og 6.4)
- resultatet fra tellingen må stemme med den reelle lusesituasjonen i produksjonsenheten.

4.1 Nye tellemetoder kan gi bedre tall

Nye metoder for telling av lakselus kan telle et høyere antall fisk kontinuerlig. Metodene kan derfor gi oss et bedre og mer nøyaktige lusetall og et bedre statistisk tallgrunnlag for å bestemme nivået av lakselus i anlegget. På denne måten kan vi få et mer korrekt bilde av der reelle lusesituasjonen i anleggene.

4.2 Telling av lakselus skal forebygge smitte og gi bedre fiskevelferd

For å forebygge intern smitte i eget anlegg, smitte til naboanlegg og smitte til ville laksebestander, er det viktig for dere som er oppdrettere å ha god kontroll med alle stadier av lakselus i oppdrettsanlegget.

Behandlinger mot lakselus og telling som medfører trenging og håndtering av fisk, kan skade fisken og påvirke fiskevelferden negativt. Nye telle-metoder som ikke krever håndtering kan redusere den totale belastningen på fisken og bedre velferden.

5 Generelle krav til søknad

5.1 Saksgangen i søknader om dispensasjon

Det er oppdrettsvirksomheten som må sende inn søknad om dispensasjon til Mattilsynet. Søkeren må være innehaver av tillatelsen, eller tillatelsene, som søknaden gjelder.

Figur 1. viser saksgangen for søknader om dispensasjon.

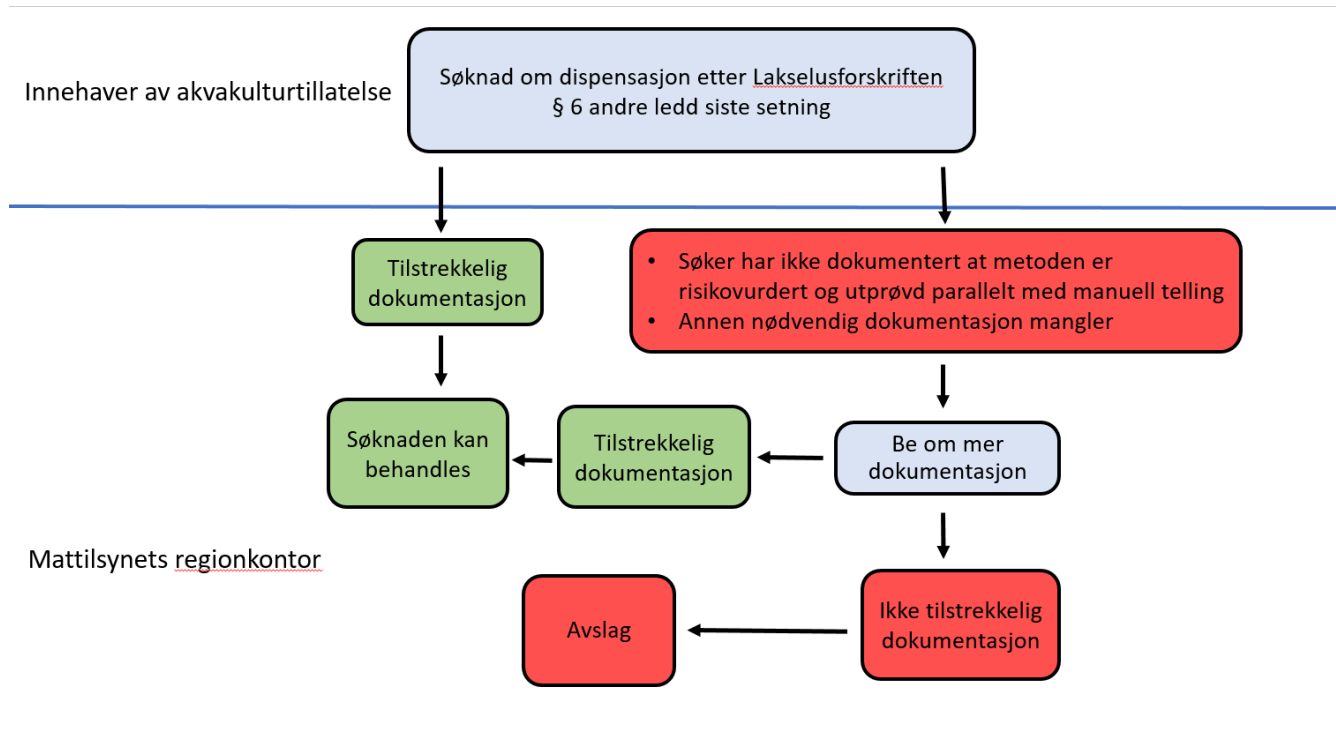

Fig 1. Saksgangen for søknader om dispensasjon for å ta i bruk nye metoder for telling og rapportering av lakselus

5.2 For hvilket tidsrom gjelder søknaden?

I søknaden må dere opplyse om hvilket tidsrom søknaden gjelder for. Det må også komme frem hvilken rapporteringsfrekvens som er planlagt for telleresultater basert på den nye tellemetoden; om rapportering med den nye metoden skal skje hver uke, om den skal foregå i en bestemt tid på året (temperaturavhengig), osv.

5.3 Hvilke lokaliteter og produksjonsenheter gjelder søknaden for?

Søknaden må inneholde opplysninger om hvilke lokaliteter utstyret skal benyttes på, og hvilke produksjonsenheter på lokaliteten(e) som er aktuelle. Hvis utstyret skal flyttes til andre lokaliteter eller andre produksjonsenheter i løpet av perioden, må dere spesifisere og begrunne dette i søknaden.

Dere må også definere om det er samme fiskegruppe som skal oppholde seg i de(n) produksjonsenheten(e) det er søkt om dispensasjon for i det aktuelle tidsrommet.

6 Strengt krav til dokumentasjon fra oppdretter og produsent

Kravet i luseforskriften og krav til dokumentasjon er rettet mot dere som oppdrettere. Det er også dere som må sende inn søknad om dispensasjon for å bruke andre metoder for å telle lus enn det som er kravet. Mye av dokumentasjonen i søknaden som skal beskrive om metoden er egnet både i forhold til fiskens velferd og til å telle lus, må likevel følge metoden fra produsent.

I søknaden skal dere dokumentere at metoden er velferdsmessig forsvarlig både for matfisk og eventuell rensefisk som er i de aktuelle anleggene. Dere skal også dokumentere at metoden er egnet til telling av lakselus.

6.1 Krav til risikovurdering av metoden

- Risikovurdering fra produsenten, der mulige konsekvenser for fiskevelferden ved metoden, installasjoner og utstyr er kartlagt
- Risikovurdering fra oppdretter, der mulige konsekvenser for fiskevelferden ved metoden, installasjoner og utstyr i eget anlegg er kartlagt
- Risikovurdering fra produsenten, der svakheter og styrker ved tellemetoden er kartlagt når det gjelder å sikre at
 - utvalget av fisk er tilfeldig
 - tellemetoden er egnet og
 - resultater fra tellinger stemmer med den reelle lusesituasjonen i produksjonsenheten både før og etter bruk
- Risikovurdering fra oppdretter, der det er kartlagt om metoden fungerer i praksis i eget anlegg.

6.2 Hvordan dokumentere at metoden er egnet for oppdrettsfiskens velferd?

6.2.1 Produsentene må dokumentere at metoder og utstyr er egnet for dyrevelferden

Dere som er produsenter må dokumentere at nye metoder og utstyr er utprøvd og funnet egnet ut fra hensynet til dyrevelferd **før** det kan bli markedsført, solgt og/eller brukt, jf. [Lov om dyrevelferd § 8](#). Dette må være dokumentert i søknaden fra oppdretter. Dokumentasjonen kan fremkomme i en brukerhåndbok eller annen veiledning som følger den nye tellemetoden fra produsenten.

Det må dokumenteres at systematiske risikovurderinger er gjennomført

Dere må dokumentere at det er gjennomført en systematisk risikovurdering for å kartlegge mulige konsekvenser for fiskevelferden. En god risikovurdering skal ta inn relevant kunnskap og vurdere om det er behov for forsøk eller utprøvinger. Dokumentasjonsløpet skal være etablert helt fra planleggingsfasen frem til metoden er i bruk.

Risikovurderingen må vise at tellemetoden ikke vil påvirke dyrevelferden

Hvis risikovurderingen viser tydelig at det ikke er noen velferdsrisiko ved den nye tellemetoden, vil risikovurderingen kunne gi tilstrekkelig dokumentasjon. Da vil ikke videre utprøvinger og forsøk være nødvendig.

Hvis den nye tellemetoden kan påvirke dyrevelferden, må det gjøres utprøvinger

Hvis risikovurderingen ikke kan dokumentere tydelig at den nye tellemetoden ikke påvirker dyrevelferden, vil det være nødvendig å gjøre utprøvinger eller forsøk for å dokumentere metodens eller utstyrets konsekvenser for fiskens velferd.

Informasjon om søknad- og meldeplikt mm ved uttesting i slike prosesser finner du i [veileder om utvikling og bruk av metoder, utstyr og teknologi mv i akvakultur](#).

6.2.2 Hva er fiskeoppdretterens ansvar?

Dere som er fiskeoppdrettere har ansvar for at metoder, installasjoner og utstyr som brukes til fisk er egnet ut fra hensynet til fiskevelferd og at konsekvensene for fiskens velferd er dokumentert, i tråd med [Akvakulturdriftsforskriften §20](#).

Derfor må dere undersøke om dokumentasjonen fra produsenten er pålitelig, og at den inneholder tilstrekkelig veiledning om hvordan dere skal bruke metoden på en forsvarlig måte på eget anlegg. Mer informasjon finner du i [veileder om utvikling og bruk av metoder, utstyr og teknologi mv i akvakultur](#).(Se 6.2.1.).

6.3 Metoden må oppfylle disse kravene for å være egnet for telling av lus

For at metoden skal være egnet må den oppfylle disse kravene:

- Lus må telles på et tilfeldig utvalg av fisk.
- Resultater fra telling må stemme med den reelle lusesituasjonen i produksjonsenheten.
- Metoden må være utprøvd i kommersiell skala over tid, parallelt med manuell telling. Risikofaktorene i vedlegg 10.2 skal vurderes som et minimum.
- Regnemetoden dere bruker til å framstille telleresultater må kunne etterprøves og verifiseres.

Dokumentasjonen på dette må være vurdert av et kompetent og uavhengig fagmiljø.

6.4 Hvordan dokumentere at metoden er egnet til å telle lus?

6.4.1 Produsentene må gjennomføre en risikovurdering

Dere må gjennomføre en risikovurdering der det er kartlagt om, og eventuelt hvordan, metoden kan medføre avvik fra kravene i kapittel 6.3.

En god risikovurdering vil synliggjøre styrker og svakheter ved metoden. Hvis det er høy risiko for avvik, må dere oppgi hvilke tiltak dere har planlagt for å redusere risikoen, som kan iverksettes ved behov. Risikovurderingen må være dokumentert i søknaden, og den skal være vurdert av et faglig kompetent og uavhengig fagmiljø.

Liste over risikofaktorer for telling av lus

Mattilsynet har laget en liste over risikofaktorer som kan påvirke resultater etter lusetellingen. Dere

må som et minimum inkludere alle på listen i en risikovurdering av den nye metoden. Listen finner dere i vedlegg 10.2.

6.4.2 Oppdretterne må dokumentere at metoden er egnet for å telle lakselus

Dere må dokumentere i søknaden at metoden søknaden gjelder er egnet for å telle lakselus i tråd med kravene i kapittel 5.1.

Oppdretterne må her forsikre seg om at den nødvendige dokumentasjon foreligger fra produsent. Dere må også undersøke om dokumentasjonen er pålitelig og faglig vurdert (Se kapittel 6.3 og 6.4.1).

7 Oppdretteren må evaluere om metoden fungerer på eget anlegg under drift

Dere som er oppdrettere har selv ansvaret for at metoden er velferdsmessig forsvarlig og at resultatet fra tellingen stemmer med den reelle lusesituasjonen i produksjonsenheten under drift. Dere har plikt til å avbryte bruken av tellemetoden under drift hvis fiskevelferden påvirkes negativt.

Dere må

- sette dere grundig inn i dokumentasjonen fra produsenten av den nye tellemetoden
- evaluere om metoden fungerer på eget anlegg
- og dokumentere dette for de produksjonsenhetene som dispensasjonen fra Mattilsynet gjelder for

Metoden må fungere minst like godt som forskriftsmessig telling

Den nye tellemetoden skal evalueres opp mot forskriftsmessig telling på representative enheter under driften på eget anlegg. Hvis dere oppdager avvik, må dere sette i verk korrigerende tiltak for å sikre at metoden fungerer over tid.

Stemmer produsentens risikovurdering med det som skjer på anlegget under drift?

Det kan være andre risikofaktorer på anlegget som ikke er kartlagt av produsenten, og som kan påvirke fiskevelferden eller tellingen. Dette kan for eksempel være teknologien som benyttes eller biologiske og geografiske faktorer på den enkelte lokalitet. Dere må vurdere om risikovurderingen fra produsenten stemmer med det som skjer på eget anlegg.

Bruken av tellemetoder må inn i internkontrollsystemet

Bruk av nye tellemetoder under drift må dokumenteres i selskapenes internkontroll-system i tråd med krav i [IK-akvakultur forskriften](#). Her gjelder blant annet krav til opplæring, risikovurderinger med risikoreduserende tiltak, avvikshåndtering og kontinuerlig forbedring av den nye tellemetoden. Metoden må evalueres jevnlig under produksjon, og etter hver produksjonssyklus.

8 Mattilsynet vil føre risikobasert tilsyn der nye tellemetoder er tatt i bruk

Mattilsynet vil gjennomføre risikobaserte tilsyn hos oppdretter der det er gitt dispensasjon for å ta i bruk nye metoder for telling av lakselus. Dette betyr at vi prioriterer å gjennomføre tilsyn der vi mener det er størst risiko for at regelverket ikke blir fulgt.

Mattilsynet vil innhente dokumentasjon fra oppdretternes internkontrollsystem og gå gjennom rapporteringer med lusetall fra oppdretter. Vi vil også undersøke om eventuelle vilkår i vedtak om dispensasjon er oppfylt.

På bakgrunn av dokumentasjon vil Mattilsynet undersøke om metoden er egnet for fiskens velferd og for telling av lakselus og at dette er godt nok dokumentert i internkontroll systemet deres.

Der det er nødvendig vil Mattilsynet også følge opp med fysiske tilsyn ute på anleggene for å undersøke om tellingen er i tråd med kravene og dokumentasjonen (verifikasjonstilsyn).

Mattilsynet vil spesielt følge opp tilfeller der metoden ikke kan dokumenteres, ikke viser seg å være velferdsmessig forsvarlig eller ikke gjenspeiler den reelle lusesituasjonen i anlegget.

9 Referanser

[Informasjon og veiledning om oppfylning av krav i IK-akvakulturforskriften](#)

10 Vedlegg

10.1 Krav til rutinemessig telling av lakselus (vedlegg 1 til lakselusforskriften)

1. Det skal telles lakselus i følgende tre stadiegrupper:
 - a) voksen hunnlus,
 - b) bevegelige stadier, og
 - c) fastsittende stadier.

2. I Nord-Trøndelag og sørover skal det fra og med mandag i uke 14 til og med søndag i uke 21 telles lakselus på minst 20 tilfeldige fisk fra alle merdene i akvakulturanlegget ved hver telling. Fra og med mandag i uke 22 til og med søndag i uke 13 skal det telles lakselus på minst 10 tilfeldige fisk fra alle merdene i akvakulturanlegget ved hver telling. Snitt fra telling i alle merder legges til grunn ved innrapportering av lus.

3. I Nordland, Troms og Finnmark skal det fra og med mandag i uke 19 til og med søndag i uke 26 telles lakselus på minst 20 tilfeldige fisk fra alle merdene i akvakulturanlegget ved hver telling. Fra og med mandag i uke 27 til og med søndag i uke 18 skal det telles lakselus på minst 10 tilfeldige fisk fra alle merdene i akvakulturanlegget ved hver telling. Snitt fra telling i alle merder legges til grunn ved innrapportering av lus.

4. Fisken skal fanges inn med orkastnot eller annen metode som sikrer et representativt utvalg av fisk. Fisken skal bedøves før telling. En og en fisk tas opp og undersøkes nøye. Lus som detter av i bedøvelseskaret skal også telles med.

5. For hver fisk skal antall lakselus i de forskjellige stadiegruppene føres inn i skjema laget til formålet. For hver merd skal følgende opplysninger også noteres på samme skjema: Merdnummer, merdens størrelse (omkrets/side) og dybde (rette vegger), antall fisk og gjennomsnittsvekt av fisk.

6. For hver merd skal gjennomsnittet beregnes for hver stadiegruppe ved å legge sammen alle lakselus i gruppen fra all fisk som er undersøkt i merden, delt på antall undersøkte fisk. For akvakulturanlegget skal gjennomsnittet for hver stadiegruppe beregnes ved å legge sammen gjennomsnittene fra hver merd delt på antall merder.

7. Forut for behandling mot lakselus som kun omfatter enkelte produksjonsenheter, skal det være gjennomført lakselustelling i alle produksjonsenheter i akvakulturanlegget.

10.2 Risikofaktorer som kan ha betydning for om metoden er egnet

Risikofaktorene i listen nedenfor er et minimumskrav for hva dere må vurdere ved den nye tellemetoden for å finne ut om utvalget av fisk er tilfeldig, om tellemetoden er egnet og om resultatet fra tellingen stemmer med den reelle lusesituasjonen i produksjonsenheten.

Hvis noen av risikofaktorene i listen er uaktuelle å vurdere for den metoden søknaden gjelder, må dette begrunnes.

Det er et minimumskrav at disse risikofaktorene vurderes:

- Årstidsvariasjoner
- Ulike arter og størrelser av matfisk
- Varierende fiskemorfologi, også **forårsaket** av sår, sykdom eller defekter
- Ulike værforhold
- Endringer i fiskens adferd (sykdom etc.)
- Ulike temperaturforhold
- Lakselusens morfologi (eks. pigmentering)
- Ulike lysforhold og tid på døgnet
- Sikt i sjøen, alger mm
- Geografiske variasjoner
- Artsspesifisitet lus (Teller kun lakselus som lakselus, og ikke f.eks. skottelus)
- Ulike stadier av lakselus (fastsittende, bevegelige, kjønnsmodne)
- Tilstedeværelse av rensfisk
- Dybde i produksjonsenheten
- Ta høyde for lus som kan falle av ved trenging/håndtering ved bruk av metoden